

Вареник С. С.

Васильєва О. І.

КПІ ім. Ігоря Сікорського

ВПЛИВ ПОЛІТИЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ НА БІЗНЕС-КЛІМАТ В УКРАЇНІ

На підприємницьке середовище в Україні впливає низка факторів і проблем, які можуть гальмувати нормальне функціонування бізнесу. Політична нестабільність є одним із ключових факторів впливу на бізнес-клімат в будь-якій державі світу. Для України проблема негативних тенденцій у сфері політичної ситуації та її впливу на економіку країни, зокрема такого аспекту як здійснення підприємницької діяльності на території держави її громадянами, особами без громадянства та іноземцями, безсумнівно, є актуальною для вивчення та привертає найбільше уваги, особливо в поточній ситуації, коли здійснюється розгортання театру бойових дій у зв'язку з повномасштабним вторгненням країни-агресора, що не є єдиною проблемою, натомість тягне за собою низку інших негативних наслідків для економіки України.

На даний момент, до проблем та чинників, які мають негативний вплив на розвиток підприємницької діяльності відносимо наступні: (1) відсутність чіткої державної політики щодо підтримки малого та середнього бізнесу; (2) погіршення економічної ситуації внаслідок ведення бойових дій; (3) невпевненість іноземних інвесторів щодо стабільності функціонування бізнесу; (4) кризовий стан ринку праці, що виявляє себе у зростаючому дефіциті кадрового ресурсу та прискорених темпах міграційних процесів [1, с. 99].

За період незалежності (з 1991 року) Україна стала епіцентром трьох економічних криз, які, згідно з оцінкою експертів, призвели до зниження ВВП на понад 10% за один-два роки, проте наразі держава переживає, можливо, найбільш складний період для економіки країни за останні 33 роки [2, с. 359]. Бойові дії на території України мають суттєвий негативний вплив зважаючи на фактично постійні обстріли не тільки прифронтових, а й віддалених від зони безпосереднього протікання воєнного конфлікту територій. Згідно з даними Звіту про прямі збитки інфраструктури від руйнувань внаслідок військової агресії Росії проти України станом на початок 2024 року, втрати активів підприємств та промисловості в цілому вже досягли відмітки в щонайменше 13,1 млрд дол. США й продовжують зростати; ще 10,3 млрд дол. США складають прямі втрати аграрного сектору та земельних ресурсів внаслідок війни. Варто додатково відмітити, що зважаючи на переважно аграрну спеціалізацію країни на міжнародній арені, втрата земельного фонду або втрата ними придатності для ведення сільськогосподарської діяльності, зокрема вирощування культур, відчутно вплинула на прибутки холдингів, які, однак, отримують дотації з бюджету України та допомогу від іноземних партнерів. Стрімко зростають втрати й енергетичного сектору, які зараз вже становлять 9,0 млрд дол. США [2], що в свою чергу змушує бізнеси додатково витрачати кошти на забезпечення енергетичної стійкості підприємства.

Погіршення економічної ситуації внаслідок ведення бойових дій є і залишається найбільш деструктивним явищем для бізнес-клімату в Україні. З початком повномасштабного вторгнення уряд країни впровадив послаблення податкового навантаження на малу та середню підприємницьку ланку з метою зниження фінансового тиску через зниження податкових ставок. Таке рішення сприяло активізації та підтримці розвитку місцевого бізнесу, проте одночасно спричинило зменшення доходів державного бюджету. Наразі спостерігаємо зміни в планах уряду, які тепер спрямовані на збільшення податкових ставок, зокрема передбачається зростання військового збору з 1,5% до 5%, податку на прибуток банківських установ до 50%, небанківських - до 25% та ін. Експертне середовище вже зараз висловлюють побоювання, що у разі визнання законопроекту чинним, значна частина економіки України реінтегрується в тіньову.

Зважаючи на всі вищезгадані фактори, зазначимо, що у сукупності вони створюють несприятливе інвестиційне середовище через невпевненість іноземних інвесторів щодо доцільності вкладання коштів, коли Україна переживає кризу, у зв'язку зі збільшенням ризиків зазнання збитків через втрати. Спостерігається тенденція щодо виявлення бажання потенційними інвесторами інвестувати в повоєнний розвиток бізнесу, що натомість не приносить користі в цьому періоді.

Вітчизняному бізнес-сектору складно конкурувати на світовому ринку через відсутність внутрішнього ринку капіталу. Це змушує підприємців залучати кошти із зовнішніх ринків. До того ж, високі кредитні ставки значно знижують конкурентоспроможність українських товарів. Для того, щоб залучити більше інвестицій та забезпечити стабільне економічне зростання, необхідно створити більш сприятливі умови для ведення бізнесу порівняно з сусідніми країнами.

Для покращення бізнес-клімату в Україні необхідно провести низку заходів.

По-перше, необхідно прискорити модернізацію виробництва шляхом впровадження нового обладнання та сучасних технологій. Наразі, запуск нових виробництв гальмується високими митами на імпортне обладнання.

По-друге, потрібно надати пріоритет українському виробнику, таким чином можна зменшити залежність від імпорту, що зробить країну менш вразливою до впливу зовнішніх чинників. Підтримка місцевих виробників сприятиме створенню нових робочих місць, зростанню доходів населення, тим самих стимулюючи внутрішній попит та забезпечувати економічний розвиток.

По-третє, податкові пільги у виробничому та інноваційному секторі сприятимуть покращенню бізнес-клімату в Україні, зменшуючи податкове навантаження на вітчизняних виробників. Зниження податків дозволить підприємствам зберегти більше коштів для подальшого розвитку чи реінвестування. Це сприятиме розширенню виробництва, покращенню інфраструктури та підвищенню конкурентоспроможності. Податкові пільги зменшать відсоток тіньової економіки, оскільки зі зниженням податків легальна діяльність ставатиме привабливішою для підприємців.

По-четверте, слід продовжити лібералізацію валютного законодавства, включаючи спрощення процедур митного оформлення, це дозволить створити сприятливіші умови для експортерів, а також знизити витрати і час на перевірки. Створення експортно-кредитної агенції (ЕКА) сприятиме наданню пільгового кредитування, страхування і гарантії експортних поставок на міжнародні ринки. Впровадження ЕКА знизить витрати українських експортерів, підвищуючи їх конкурентоспроможність на світовій арені. Крім цього, агенція надасть додаткові гарантії іноземним партнерам, що сприятиме зростанню довіри до українських виробників товарів і постачання послуг. Це може стати ключовим фактором залучення іноземних інвестицій в український експортний сектор. Також ЕКА забезпечить підтримку нових ринків для вітчизняних виробників, сприяючи диверсифікації експортних напрямків. Це створить стабільніші умови для функціонування українського бізнесу, підвищуючи економічну стійкість України.

Отже, економічна нестабільність, яка може проявлятися у високому рівні інфляції, коливанні валютних курсів, фінансовій та політичній нестабільності, відсутності інвестицій тощо, створює численні виклики для українського бізнес-середовища. Підприємці часто стикаються з непередбачуваністю ринкових умов. Також часті економічні коливання, високі кредитні ставки, дефіцит бюджету ускладнюють становище бізнесу. Вирішення низки таких проблем шляхом впровадження нових реформ, покращення законодавчої бази, створення сприятливого середовища для залучення інвестицій дозволить подолати економічну нестабільність, що є найважливішою умовою для покращення бізнес-клімату в Україні.

Перелік посилань:

1. Тульчинська С. О., Солосіч О. С. Концептуальні засади забезпечення економічної безпеки підприємництва в умовах воєнного стану. *Економіка та управління підприємством. Науковий погляд: економіка та управління*. 2022. № 3 (79). С. 97–102. DOI: <https://doi.org/10.32782/2521-666X/2022-79-14>.
2. Чорнобровка І. В., Кіблик Є.О. Антикризове управління підприємствами України в сучасних умовах. *Міжнародна транспортна інфраструктура, індустріальні центри та корпоративна логістика*: матеріали двадцятої наук.-практ. міжнар. конф. (6-7 червня 2024 р. м. Харків). Харків: УкрДУЗТ. 2024. С. 358-360.
3. Звіт про прямі збитки інфраструктури від руйнувань внаслідок військової агресії Росії проти України станом на початок 2024 року. *Київська Школа Економіки*. 2024. URL: https://kse.ua/wp-content/uploads/2024/04/01.01.24_Damages_Report.pdf.